

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

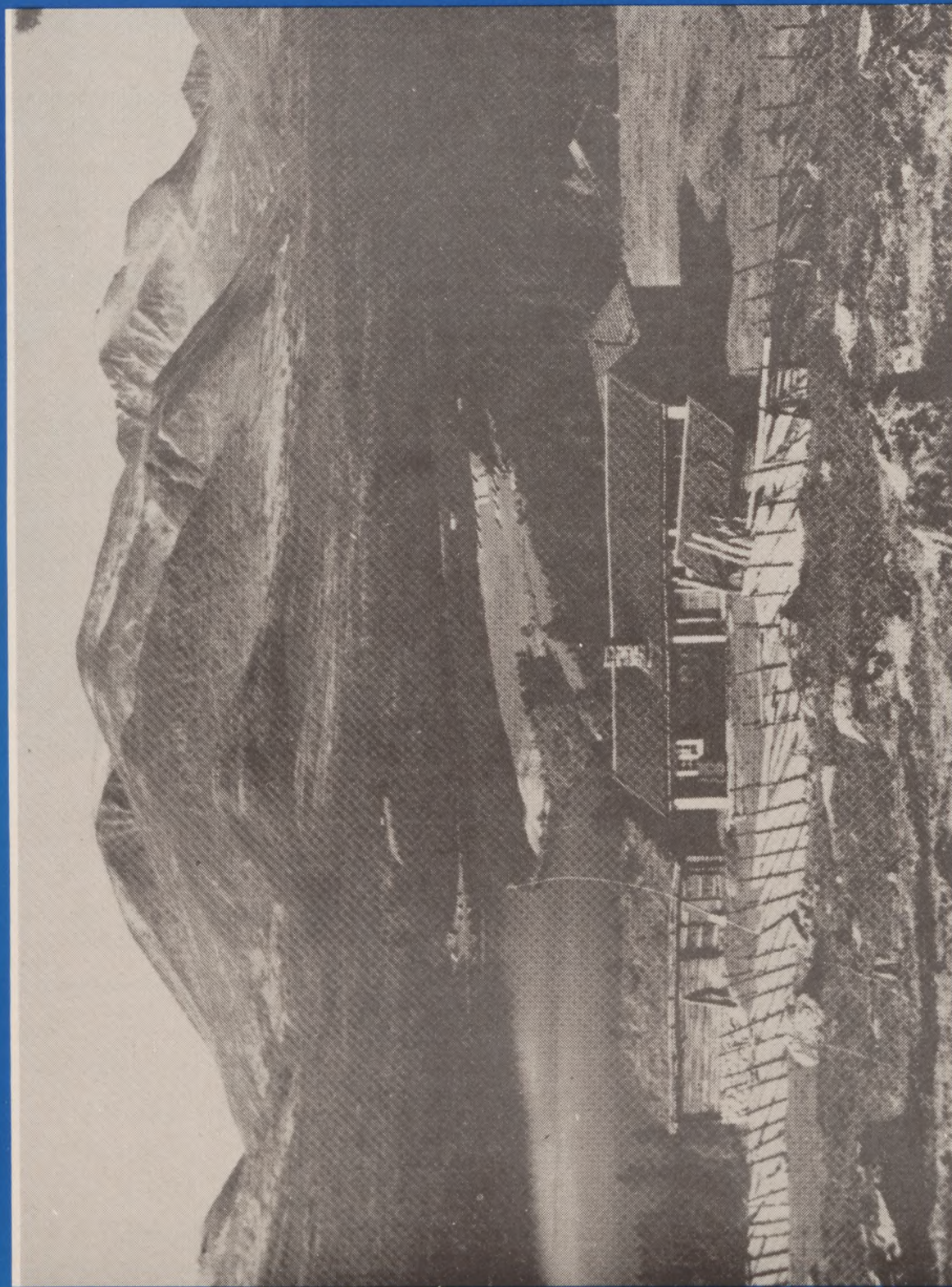
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Titusinder af forfulgte blev under okkupationen bragt i sikkerhed ved flugt over de norske fjelde, som gav rige muligheder, men de norske grænselodser løb en betydelig risiko. Læs venligst siderne 75-77.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til medlem af bestyrelsen, politi-assistent, S. Julsgaard Larsen, Boeslundvej 1, 2700 København, Brønshøj, tlf. (01) 71 72 72.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Køgnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens paragraf 14 skal de midler, fonden har stillet til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammerat-skabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. - Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres far ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande - og andre lignende ojemed.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Gilbækhus, 6430 Gildbo pr. Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. HE 77 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Ekspeditionssekretær, cand. jur. Hans Andersen,
Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. HE 1891.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rodovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overlærer Preben Feddersen
Caroline Amalievej 11
5874 Lundeborg, Hesselager
Tlf. (09) 25 14 77

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kestrup
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 77 20

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

Direktor G. Jespersen
Herring Klædefabrik, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen, Rollosvej 3
5200 Odense V
Tlf. (09) 16 86 03

Tandteknikermester Leo Kæraa
Banegårdspladsen, 8000 Århus C
Tlf. (06) 27 04 28

Politiassistent S. Julsgaard Larsen,
Boeslundvej 1, 2700 København, Brønshøj
Tlf. (01) 71 72 72

Arkitekt Ove Chr. Lembcke
Brodregade 19, 8900 Randers
Tlf. (06) 42 51 30

Kontorchef O. Olesen, Leonorasvej 8
9000 Hassers, Ålborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen,
Omkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Solveig Skjøtt
Ibstrupvej 25, 2820 Gentofte
Tlf. (01) 65 71 87

Fhv. justitsminister Knud Thestrup
Rosenvængets allé, 10.3, 2100 Kbh. O
Tlf. Øbro 41 72

Bladet

PIGTRÅD

Organ for og udgivet af kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 6 numre årligt. (De lige mdr.)

ABONNEMENT

Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.

HE 77 80

Giro 1000-780

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,

8600 Silkeborg

(06) 81 07 09.

Ved indbetaling af gaver benyttes girokonto nr. 6 45 30 58.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør:

Skoleinspektør Johs. Fosmark,

Chr. Winthers Vej 1,

8600 Silkeborg.

(06) 81 07 09.

TRYK

Fjerritslev Avis Offset.

INDHOLD:

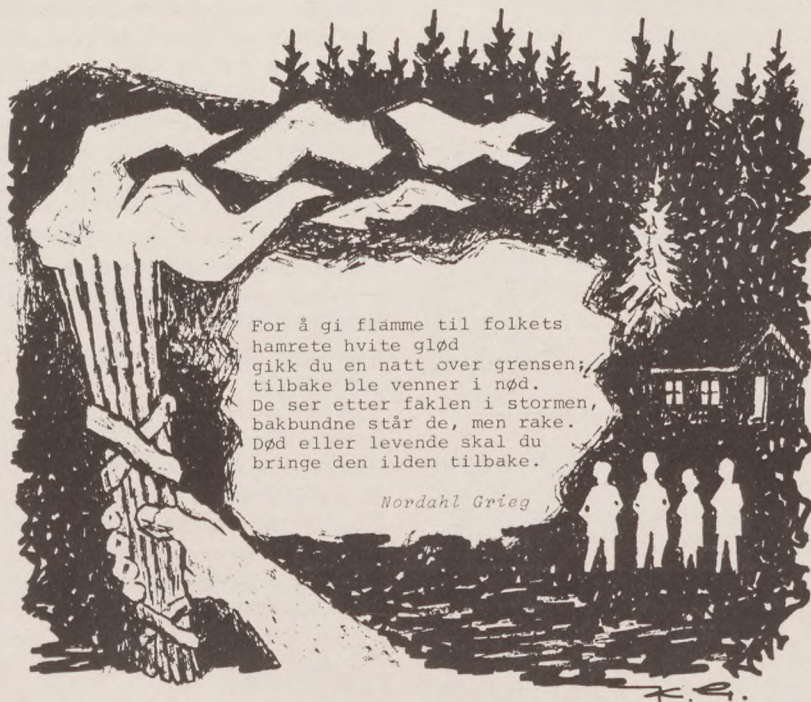
Norsk 10-års-jubilæum	75
Grini på befrielsesdagen	77
Runde dage	78
Kammeraternes Hjælpefond	79
Hvad er Berufsverbót?	80
Læserbreve	81
Foreningerne	82
Nye bøger	85
46.000 besøgte Frøslevlejren	87
Adresseliste	88

Næste nummer udkommer den 15. oktober. Stof bedes fremsendt senest den 15. september.

***

NORSK JUBILÆUM

Foreningen af grænselodser og kurerer har bestået i 10 år

»Grenselosen«s 10 års hilsen.

Den norske forening af grænselodser og kurerer har nu bestået i 10 år, idet den blev stiftet den 11. juni 1967. Gennem alle årene har Einar Aulie været formand.

Lige fra starten har foreningens formål været at varetage medlemmernes interesser, særlig de medlemmer, som på grund af deres virke under den tyske okkupation påførtes varig invaliditet. Desuden at drage omsorg for, at grænselodserne får en rimelig placering i historieskrivningen på linje med andre militære og civile organisationer.

Man ønsker også at værne om de faldne kammeraters minde og at pleje kontakten såvel med de svenske medarbejdere som mellem egne medlemmer.

Medlemstallet var i de første år 80, men nu i jubilæumsåret er det helt oppe

på 570. Man står i et venskabeligt samarbejdsforhold til Krigsinvalidforbundet, Krigsinvalidernes Venner samt det jødiske trossamfund.

Foreningen udgiver bladet »Grenselosen« med forfatteren Sverre Sigurdson som redaktør.

Jubilæet markeres ved udgivelsen af et udvidet nummer af medlemsbladet.

TITUSINDER BRAGT I SIKKERHED

Det er nok af værdi at tilføje, at grænselodserne og kurererne var de anonyme kvinder og mænd, som fremfor nogen arbejdede i stilhed, og som efter indsatsen gik tilbage til deres dont uden at sikre sig alt for meget af skrevne overleveringer af den dåd, der var øvet, ofte uden selv at gøre sig klart, at deres indsats var noget særligt.

Det talmæssige udtryk for arbejdet: Titusinder af mennesker bragt i sikkerhed ud af landet samt tonsvis af materiel af alle nødvendige slags bragt ind i landet.

Naturligvis havde denne del af frihedskampen sin pris i form af helt eller delvis ødelagte helbred.

JØDER HJULPET TIL REDNING

Aflektor Oskar Mendelsohn, Norge

Alt i april dagene 1940 søgte en del jøder over til Sverige. Mange av disse var mellomeuropæiske flyktninger som hadde opplevd jødeforfølgelsene på kontinentet. Utover i 1941 og 42 fulgte flere norske jøder etter. Fram til 26. oktober 1942 - den dagen Quisling-myndighetene satte i gang jakten på jøder over hele landet - hadde henvend 150 jøder (derav halyparten i 1940-41) kommet seg over til Sverige. I tillegg til disse hadde noen få dratt fra Vestlandet over Nordsjøen.

Det som dannet opptakten til den sentralt organiserte forfølgelsen 26. oktober, var en hending på indre Østfoldbane 22. oktober, der en grensepolitmann ble skutt ned på toget av en flyktningefører som skulle bringe 9 jøder over til Sverige. Samtlige ble arre-

Einar Aulie formand gennem 10 år.

stert. Dermed hadde nazistene skaffet seg et påskudd - om de da trengte noe - for sine jødefiendtlige tiltak. Mandag 26. oktober 1942 vedtok Quisling-regjeringen en lov om beslaglegging av all jødisk eiendom. Samme morgen hadde arrestasjonen av de jødiske menn tatt til. Kvinnene ble pålagt daglig meldeplikt. Dermed startet masseflukten. I første omgang gikk flere i dekning. Da den første massedeportasjon ble gjennomført 26. november med »Donau«, kom den virkelig store fluktølgen.

Det var første gang under okkupasjonen en sto overfor de problemer en masseflukt skaper. Det eksisterende flyktningeapparat som hadde utviklet seg etterhvert, fikk brått oppgaver det ikke var helt forberedt på. Nye »eksportgrupper« oppost momentant. Mange var de kvinner og menn som helhjertet gikk inn for å forsøke å redde flest mulig av den jødiske befolkningsgruppen i landet. Denne hadde utgjort ca. 1800 personer (ca. 300 mellom-europeiske flyktninger innberegnet) da tyskerne overfalt Norge 9. april 1940.

Oppgavene ble mange. Det gjaldt først for de som hadde fått greie på hva som foresto, å varsle jøder man kjente, slik at andre også kunne bli underrettet i tide om mulig. De måtte bringe jøder ut av sykehusene og skaffe dem og alle de andre jødene som forlot sine hjem, et dekningssted, likeledes sørge for mat. De måtte deretter hjelpe jøderne fram til eventuelle samlingsplasser. Mange var de forberedelser til flukt som måtte gjøres, og det så fort som råd var. Til dette hørte i noen tilfelle å skaffe legitimasjonskort uten stempel, kanskje hårfarging også. Vesentlig var spørsmålet om transportmidler inn i grensesonen og grenseløser til å føre flyktningene videre fram - ja til og med over - grensen.

Oskar Mendelsohn slutter med følgende facts og hilsen:

I alt ble 925 jøder reddet over til Sverige (ifølge en oversikt utarbejdet høsten 1944), derav ca. 750 i tidsrommet 26. okt. 42 - mars 43. Men tapene var store. Mer en 42 pct. av den jødiske befolkningsgruppen ble offer for det tyske voldsherredømme. Det eksakte tall er 757 personer - nemlig 735 av de 760 som ble deporteret, og 22 som omkom på annen måte.

Mange detaljer kunne nevnes om den hjelp som ble ytet under disse årene. Det lar seg ikke så lett gjøre i en kort artikkel. Men jeg håper jeg likevel har evnet å gi uttrykk for det som norske jøder føler: Takknemlighet. Vi glemmer aldri det som skjedde. Vi kan det ikke. Verken for oss som ble reddet, eller for våre redningsmenn ville jeg tro, er hendene 1940-45 blitt utelukkende historie.

(I utdrag fra »Grenselosen«, Norge)

FANGETRANSPORT PÅ VEG MOT HVA?

Av sogneprest Peder Scheie, Strømmen ved Oslo (tidligere Sachsenhausen)

Den 1. juni 1944 stevnet en stor tysk båt utover Oslo-fjorden. Det var troppe-transport på veg mot Stettin.

Men nede i lasterommet befant seg 101 norske fanger. Det var menn fra hele vårt vidstrakte land, politiske fanger stuvet nede i mørket. Fangene kom fra Grini og fengsler - nå var vi på veg mot det som var fullstendig ukjent. Vi gikk en uvis skjebne i møte. En konsentrasjonsleir nede i Tyskland ventet oss, det var det eneste vi visste.

Proviand for turen, som kom til å vare flere dager, besto av ett brød, en pølse

og fem cigaretter. De fleste fangene som kom fra Grini, hadde fått med seg litt ekstra. Selv hadde jeg fått en eske med sardiner fra Ole Hallesby med de ordene: »Ta den, du trenger den bedre enn meg!«

Da båten var kommet til Færder, ble lukene åpnet, og fangene fikk komme opp på dekk. En eiendommelig følelse å se landet vårt fra båten mens vi seilte mot det fremmede land som fanger. En ung gutt fra Strømmen kom bort til meg og sa: »Nå får vi aldri se Norge igjen!« Det var nok mange som tenkte som han.

Hva kan jeg gjøre i en slik situasjon? Etter å ha sittet i 3 måneder i dødscellen på Akershus, (bare 4-5 dager var jeg innom Grini) var jeg meget frimodig, og gikk til sjefen for transporten og sa at de norske fangene vil samles til andakt. Medfangene ristet på hodet, og mente svaret ble negativt.

Nå var det slik at sjefen hadde vært kommandant på Akershus, og kjente meg derfra. Han var meget velvillig og direkte hjelpsom. Så ble det høve til å synge noen salmer og sanger, og jeg holdt andakt.

Vi var ute i Kattegat vel omtrent på det sted hvor Westfalen i september samme år gikk under med 48 norske fanger ombord. Det ble en underlig stund å stå der foran landsmenn og fangekamerater med redningsbelte på - og så ha denne enestående mulighet til å minne om Gudsordet:

Filipperbrevet 4 v. 4-7:

»Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere! La alle mennesker få merke at dere er milde av sinn. Herren er nær! Vær ikke bekymret for noe, men legg fram for Gud alt dere har på hjerte, i inderlig bønn og takk. Og Guds fred som går over all forstand, skal bevare deres hjerter og tanker i Kristus Jesus.«

Apostlen Paulus satt i fengslet i Rom, da han skrev disse gledens ord. Det var keiser Nero som bestemte over hans liv. Fra dette fangehullet lyder nå ordene til en gruppe engstlige menn, som hadde det til felles at de var glad i sitt land, og hadde vært med i den evige kamp for frihet og menneskerett.

»Vær ikke bekymret for noe.« Heller ikke vi som er underveis mot dødsleiren. Grunnen er den samme som for apostlene: Herren er nær! Vår situasjon var den at flyngrep var mulig når som helst, og samtidig seilte vi i minefeltet.

Vær ikke bekymret for noe! Vi seiler

GRENSELOSER og

KURERER'S forening

mot nye og ukjente farer. Vi eier ingen jordisk trygghet, eller noe å sette vor lid til. Men hva gjør det? Ordet er i denne stund virkelig. Herren er nær. Det er alt. Det er nok for oss.

Gud signe vårt dyre fedreland, lød det fra glade mennesker, ute på en båt som like etter ble liggende i tett tåke i over et døgn. Guds fred ble opplevet som det som bevarte tankene og hjertene våre i Kristus Jesus.

En slavetransport ble forvandlet til en samling av frie, glade menn.

(»Grenselosen«, Norge)

GRINI PÅ NORGES BEFRIELSESDAG

Vore norske kammerater samledes på Norges befrielsesdag den 8. maj på Grini. Grini ligger i Bærum ved Oslo. Bygningerne var oprindelig kvindefængsel, men den blev åbnet som den tyske koncentrationslejr i Norge den 14. juni 1941. Det registrerede antal fanger udgør 19.788.

Formanden for fangeforeningen, ingeniør Leif Nordstrand, talte. Han sagde bl.a.:

- Her på dette stedet er det grunn til å spørre: Hva' hadde det nå vært tilbake av Eidvoldsverket - vår Grunnlov - hvis landet ikke var blitt befridd for nazipesten? Den gang, i 1940, var det ingen av

dem som tok opp kampen, som med visshet kunne si hvordan det ville gå. Men de gjorde det likevel, med livet som innsats. Derfor føler jeg i dag grunn til å spørre:

Hvorfor er ikke frigjøringsdagen 8. mai, denne dagen som klarere enn noen annen dag forteller oss hva frihet er, hvorfor har ikke denne egentlige »frihetsdagen« fått status som offentlig fridag, en ettertankens høytidsdag helliget minnet om våre landsmenn som ofret det dyreste, livet, for Frihet, Fred og Fedreland? Det er mange som gjerne vil vite det svaret.

(Grini-Posten)

Landssvikdømte får ikke pensjon fra Stortinget

Stortingsrepresentanter som er dømt for landssvik vil fortsatt ikke få stortingpensjon.

Styret for stortingets pensjonskasse hadde opprinnelig foreslått at denne bestemmelsen i reglene for pensjonskasse skulle endres, men administrasjonskomiteen i Stortinget har enstemmig vedtatt å sende innstillingen fra styret for pensjonskasse tilbake til ny behandling.

Det betyr at de av det nåværende stortings medlemmer som har landssvikdommer ikke får stortingpensjon, selv om de har betalt inn til pensjonskasse.

Nestformannen i administrasjonskomiteen, stortingsrepresentant Osmund Faremo, sier til Arbeiderbladet at han for sin del ikke under noen omstendighet kunne være med på en endring av denne bestemmelsen. Jeg har jo fremmet et grunnlovsforslag om at landssvikdømte ikke skal være valgbare til Stortinget. Det ville være helt inkonsekvent av meg å gå inn for en endring av reglene som innebærer at de landssvikdømte som nå sitter på stortinget skal få stortingpensjon. Etter min mening vil det være det samme som å legalisere landssvik, sier stortingsrepresentant Osmund Faremo.

Administrasjonskomiteen har altså enstemmig sendt denne saken tilbake til styret for pensjonskasse og har bedt om en ny vurdering av saken.

Arbeiderbladet 13. mai 77

Vi vil henvise til at vår forening, blandt annet sammen med Krigsinvalideforbundet og mange andre organisasjoner, har tatt saken opp. Vår forening møtte med en delegasjon for stortingspresidenten og beklaget at vårt nåværende Storting har representanter som har sonet landssvikdom.

Red.

(Grini-Posten)

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Simonsen & Weel

ROSKILDEVEJ 14 . 2620 ALBERTSLUND

TELEFON (02) *64 81 11

VESTERGADE 5 . 8000 ÅRHUS C . TELEFON (06) *12 09 11

S&W

Runde dage

DACHAU-KLUBBEN

September

Børge Andersen, Berggrensgade 52, 2100 København Ø. Dachau 141.545. 60 år 12/9.

December

Bianco Boeck, Holmegårdsvej 33, 3400 Hillerød. Dachau 142.565. 70 år 12/12.
Svend Aage Olsen, Jægersborg Allé 39, 2920 Charlottenlund. Dachau 142.629. 65 år 12/12.

Carl Johan Petersen, Roskildevej 264, 2610 Rødovre. Dachau 141.724. 70 år 23/12.

Aage John Jørgensen, adr. mangler. Dachau 142.603. 65 år 30/12.

GESTAPOFANGERNE

September

Grethe Prytz, Benvedvænget 21, 2830 Virum. 60 år 14/9.

Tage Fischer Holst, Frederiksgade 8, 3., 1256 Kbh. K. 75 år 5/10.

Arne Skjøtt Lauersen, Ibstrupvej 25, 2820 Gentofte. 65 år 21/10

Erik Lorentzen, Elbagade 43, 4. tv., 2300 Kbh. S. 60 år 27/10

November

Ella Wimmelmann, Jyllingevej 27, 2. tv., 2720 Vanløse. 70 år 14/11.

LANDSFORENINGEN

September

Emanuel Chr. Iversen, Ørnsholdt Tinet, 7173 Vonge. 75 år 22/9.

Max Hansen, Refsvej 4, 7700 Thisted. 60 år 27/9.

HANNOVER-STÖCKEN GRUPPEN

Oktober

Felix Jaworski, Vølundsgade 25, 1. th., 2200 Kbh. N. 54.575. 65 år 8/10.

November

Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. 54.561. 65 år 19/11.

NEUENGAMME

September

E. Malling Jørgensen, Kamstrupvej 17, 2610 Rødovre. Neuengamme. 60 år 9/9.
Fritz Chr. Andersen, Marielystalle 26, 3000 Helsingør. 65 år 16/9.

Louis Wiberg, Torvegade 31, 1400 Kbh. K. Neuengamme 54.701. 65 år 20/9.

Axel Lund, Grævlingestien 31 a, 2880 Bagsværd. Neuengamme 67.061. 65 år 21/9.

Oktober

Victor Christiansen, Thyregodsvej 103, 8230 Åbyhøj. Neuengamme 60.784. 80 år 11/10.

Robert Christensen, Tycho Brahes Allé 22, 2300 Kbh. S. Neuengamme. 60 år 15/10.

November

B. N. Kasinsky, Aaboulevarden 36, 2200 Kbh. N. 80 år 2/11.

Ejvind Larsen, Ny Strandvej 104, 3050 Humlebæk. Neuengamme. 60 år 5/11.

Arnold Jensen, Velhustedvej, 6933 Kibæk. Neuengamme 54.561. 65 år 19/11. Formand for Hannover-Stöcken Gruppen.

SACHSENHAUSEN

September

Peder Nielsen, Haraldsgade 3, 5000 Odense. 73.087. 60 år 28/9.

November

Peter Søgaard, Mølleparkvej 1-45, 6700 Esbjerg. 75.120. 60 år 21/11.

Carl E. Nielsen, Hegnet 30, Tved, 6000 Kolding. 60 år 27/11.

STUTTHOFFORENINGEN

August

Fr. Ragnhild Andersen, Vester Søgade 78, 1601 Kbh. V. 70 år 18/8.

November

Oscar Fristrøm, Bangsboder 24, 5000 Odense, 70 år 20/11.

Kaj Greve Moltke, Elmevej 3, 1., 2840 Holte. 75 år 28/11.

December

Oluf Johansen, Niels Juelsgade 14, 2., 9000 Aalborg. 70 år 10/12.

FRA REDAKTIONEN

Billederne i Pigtraad nr. 3

I vort blads nummer 3 bragte vi en del vældig gode billeder. Vi skylder at oplyse, at alle billederne fra indvielsen af Bernadottgården i Hadsund samt fra besøget på Skæring hede skyldtes pressefotograf Michael Christiansen, Amtsavisen, Randers.

Billederne på siderne 63 og 64 var taget af pressefotograf Børge Venge, Århus, tidligere Sachsenhausen.

PACIFISME ER ENESTE UDVEJ, OM KRIGSRÆDSLER SKAL UNDGÅS

- Hun har nok mere ret i sin betragtning, end man umiddelbart vil indrømme, den russiske bondekone, der havde oplevet anden verdenskrigs ubeskrivelige rædsler og mistet mand og sønner, når hun sagde, at vejen til undgåelse af krig er pacifisme. Meget tyder derpå, sagde forstander Niels Bøgh Andersen, Jaruplund, afsluttende, da han 4. maj talte i en fyldt sal på Balle Fri- og Ungdomsskole om oplevelser i anden verdenskrig.

Forstanderen har selv som sydslesviger gjort hele krigen med på fronter i både øst og vest og afsluttende været krigsfange i England.

5. MAJ PÅ SKAMLING

Modstandsbevægelsens region III holdt torsdag den traditionelle 5. maj-højtidelighed med kransenedlægning ved regionens mindesmærke på Skamlingsbanken. For første gang i de forløbne 32 år var det en kvinde, som nedlagde kransen ved klokkestabelen, nemlig Grethe Højland-Christensen, som er enke efter regionens chef i de sidste hårde år under besættelsen, generalmajor Aage Højland-Christensen. Fru Højland-Christensen betegnes af gamle frihedskæmpere som en værdig repræsentant for de kvinder, der var med i og stod bag modstandsbevægelsen.

TUSINDER TIL LYSFEST I HADERSLEV

Den mildeste 4.-maj-aften i mands minde samlede adskillige tusinde til den traditionsrige lysfest på Haderslev Kaserne.

For en gangs skyld var vejrguderne med arrangørerne, idet der var 18 graders varme, da det engelske musikkorps Band Irish Guard marcherede gennem Haderslevs gader, efterfulgt af byens egen populære pigegarde som en festlig optakt til festen.

I den stille forårsaften havde adskillige af byens borgere - traditionen tro - sat levende lys i vinduerne, og flere tusinder var på gaden både for at se og høre orkestrene, men også for at opleve stemningen med de mange tændte lys, som i 1945 spontant blev symbolet på, at nu var de mørke besættelsesår forbi.

Præcis kl. 21 gled det store projektør-

belyste dannebrogflag til tops på kaser-
nens flagstang, og efter af Slesvigske
Fodregiments musikkorps havde spillet
frihedssangen og garnisonskomman-
danten, oberst F. Gotthardsen, havde
budt velkommen, holdt tidligere politi-

mester Erik P. Bøving, årets lystale.

Bøving, som selv var aktiv mod-
standsmand under besættelsen, minde-
des den spontane glæde, som fulgte efter
frihedsbudskabet for 32 år siden.

MINDESTEN FOR DE FEM FRA LANGÅSABOTAGEN

*Den rejses på henrettelsespladsen, og 30
tønder land bevares som mindepark.*

Den 2. december 1943 henrettede
tyskerne på Skæring hede nord for
Århus fem unge mænd, der havde del-
taget i sprængningen af jernbanebro-
erne ved Langå. Herved skete en alvorlig
afbrydelse af de tyske våben- og troppe-
transporter.

Der vil nu blive rejst en mindesten på
henrettelsespladsen for de fem, og et
omliggende areal, de tidligere militære
skydebaner på ca. 30 tdr. land, skal
bevares som mindepark. Initiativta-
geren er politiassistent Victor Horn.

Mindestenen er 2.97 m høj og er fun-
det under anlægsarbejdet af motorvejen
Århus-Skanderborg. Den vejer 7-8 tons
og er så godt som fuldkommen flad på
den ene side, hvorpå navnene på de fem
skal stå. Den vil blive transporteret til
Skæring hede af ingeniørtropperne som
led i en øvelse.

Man venter at afsløringen og indviel-
sen af mindeparken finder sted i løbet af
september. Udgifterne menes at blive
godt en snes tusind kroner. Mange har
ydet små og større bidrag. En enkelt har
givet løfte om 10.000 kroner, men der
mangler endnu en del. På stenens bagsi-
de tænkes indristet et vers af Kaj Munk.

Det lykkedes kort før henrettelsen at
opnå tilladelse til at daværende biskop
Skat Hoffmeyer og stiftsprovst, senere
biskop Kai Jensen, besøgte de døds-
dømte i deres celler i fængslet i Århus.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

HILSEN FRA KEGNÆS

Berger Nielsen og hustru har været på
Kegnæs og sender en lille hilsen:

Min kone og jeg vil gerne sige tak for
de dejlige dage i det hus, som så mange
er så glade for.

Vi bliver altid i nærheden og kører
ingen steder, for der er så rart netop
der.

Vi satte lys i alle vinduer den 4. maj,
og så gik tankerne tilbage, og man spør-
ger sig selv, om man gjorde det om, ja,
man kunne vel ikke andet, for hvad el-
lers med friheden? Den vil altid koste
noget. Bare alle forstod, hvad den er
værd.

Jeg talte med vejmand Jørgen Jacob-
sen på bænken uden for feriehjemmet.
Han fortalte, at han var født i huset, og
han fortalte også om indretningen i hans
fars tid. Hans far var murer og fisker.
Vejmand Jacobsen var så rar at snakke
med, og vi håber meget, at vi kan kome
derved igen.

Og dermed hilsen og tak fra Minna og
Carlo Berger, Langelandsgade 15, 3,
Kbh. F.

BEDRE PLADS PÅ KEGNÆS

Vi har den glædelige meddelelse til
kammeraterne, at det er lykkedes Kam-
meraternes Hjælpefond at leje Kegnæs
II fra 10/9 1977 til 10/9 1978.

Vi har allerede i 8 uger i år disponeret
over dette feriehus, og de, der har boet
der i år, synes, at det er et dejligt hus i
dejlige omgivelser.

Der medbringes lagner, dynebetræk,
pudevær og håndklæder. Alt andet fin-
des i huset. Der er 6 sengesteder + 1
opredning. Husets adresse er Østerby-
vej 25, Kegnæs, 6474 Skovby Als.

Ligesom ved vort eget feriehjem op-
når man en ferie på Kegnæs ved at skri-
ve til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr.
Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Man
betaler ikke for at bo der, men kun kam-
merater, der har ydet en aktiv indsats
i modtandsbevægelsen, kan komme i
betragtning.

ABONNE- MENT

Har du/De glemt at betale
abonnement for Pigtraad, kr.
30,- for 1977, så kan det nås
endnu.

Er det tilsendte giroindbeta-
lingskort blevet borte, så
send venligst beløbet i check
eller indbetal på girokonto
1000 780.

ADRESSE:

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Kassereren:
OLAV HOLST
Bengtasevej 6, 2900 Hellerup

Til tjeneste

Hvad er Berufsverbot?

I referatet fra fangestævnet i Vester Vedsted fortælles bl.a., at der blev holdt foredrag om det vesttyske Berufsverbot, men hvad er det egentlig for noget, og praktiseres det både i Vest- og Østtyskland?
L. Andersen

Svar: Ved det tyske ord Berufsverbot (egl. ansættelses- eller erhvervsforbud) forstås både politisk begrundede afskedigelser og afslag til stillingsansøgere i den offentlige sektor. Fænomenet blev i særlig grad aktuelt i Vesttyskland, da forbundskansler Willy Brandt sammen med delstaternes ministerpræsidenter den 28.1.1972 vedtog en forordning om radikale i offentlig tjeneste, den såkaldte Radikalernerlass.

I forordningen refereres der ikke til nogen af de politiske partier, der alle er tilladte, men kun til organisationer, der forfølger forfatningsfjendtlige mål. Offentlig ansatte må ikke være medlemmer af sådanne organisationer, og det forlanges endvidere, at enhver tjenestemand skal gå aktivt ind for die freiheitlichdemokratische Grundordnung (grundloven) i og uden for tjenesten.

I forbindelse hermed har den vesttyske forfatningsdomstol i en kendelse af 22.5.1975 fastslået, at offentlig ansatte ikke alene har troskabspligt mod forfatningen, men også mod selve statsmagten.

Siden 1972 menes over 800.000 mennesker at være blevet underkastet det hemmelige politis sindelagsjustits. Undervisningsområdet er hårdest ramt, men det omfatter hele den offentlige sektor, og det har bredt sig til det private arbejdsmarked.

Skal man svare kort på, hvordan det forholder sig i Østtyskland, må der vel henvises til, at forholdene der bestemmes af, at stat og parti taler med een røst.

F-k.

Mågasin

Kongens Nytorv: Tlf. (01) 11 44 33
Lyngby: Tlf. (02) 88 44 33 - Rødovre: Tlf. (01) 70 44 33
Magasin BO, Lyngby Storcenter: Tlf. (02) 87 70 22
Århus: Tlf. (06) 12 33 00 - Odense: Tlf. (09) 11 92 11

Helsingforsaftalerne meget aktuelle

De støttes af international fangeorganisation

Det fremgår af Oskar Verners beretning i Pigtraad for juni 77 side 70 om den Internationale Sachsenhausen-Komité's kongres i Moskva i april-maj, at der var enighed om at understøtte bl.a. Helsingforsaftalerne. Der henvises til, at synspunktet understøttes af lovene og foreningens arbejde.

Disse aftaler spiller en stor rolle i dagens debat, og der skal derfor her gives nogle oplysninger om, hvad de går ud på.

Helsingfordokumentet blev underskrevet den 1. aug. 1975 af 35 statsledere. Dokumentet var resultatet af en konference, der afholdtes i Helsingfors efter forslag fra Sovjetunionen. Emnet var sikkerhed og samarbejde i Europa, og blandt underskriverne var såvel USA som Sovjet og Canada samt de europæiske stater, dog ikke Albanien.

Man har kaldt dokumentets afsnit for »kurve«, og de falder i tre afsnit. Den første »kurv« handler bl.a. om kontrol af militære ting, mens anden »kurv« udtaler sig om økonomi, videnskab, teknologi og miljø.

Det er dog især indholdet af tredje »kurv«, der har skabt røre. Den handler om menneskerettigheder og friheder, fri rejsemuligheder, informationsfrihed samt journalisters arbejdsfrihed til at virke i fremmede lande.

Alle underskriverne anerkender det nødvendige i at overholde menneskerettigheder og fundamentale friheder. Aftalerne omfatter ikke alene stater, men også mennesker, og de skal spille en rolle i hver sammenhæng.

Aftalens iværksættelse skal kontrolle-

res af senere konferencer, hvoraf den første skal holdes i Belgrad nu i efteråret, og siden den 15. juni forberedes den af ambassadørerne fra de underskriverende 35 lande.

Med dokumentet i hånd dannedes der borgerkomiteer i Sovjet. De satte sig som mål at overvåge, at ordene om frihedsrettighederne blev ført ud i livet. De gjorde det på helt legal vis, for Helsingfors-dokumentet fastslog jo deres frihed.

Det syntes letforståeligt, at Den internationale Sachsenhausen-Komité støtter Helsingfors-aftalerne.

F-k.

NORS

Der har været afholdt bestyrelsesmøde på Nors Hovedgård.

Ved dette møde blev det meddelt, at et af bestyrelsesmedlemmerne fratrådte, og da det var besluttet, at bestyrelsen skulle udvides til 7 medlemmer, fik bestyrelsen derefter følgende sammensætning: Formand, Alex Binnebalde, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted, tlf. (07) 98 11 95. Kasserer/ Kaj Amstrup, Højbovæget 42, 3500 Værløse, tlf. (02) 48 11 16. Sekretær: Leo Hansen, Johnsensalle 24, 7700 Thisted, tlf. (07) 92 18 36. Bestyrelsesmedlemmer: Terkel Teilmann, Vingstedcentret, 7182 Bredsten, tlf. (05) 86 55 33, Hans Bro, Kastaniealle 8, tlf. (07) 72 10 40, Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus, tlf. (06) 15 06 46, Otto Laugesen, Dragstrupvej 118; MI. Jølby, 7950 Erslev Mors, tlf. (07) 74 16 64.

LÆSERBREVE

Hvad med alle vore tab siden 1945?

Noget, der ligger mig stærkt på sinde, er vor erindring om alle vore landsmænd, der bukkede under i de tyske koncentrationslejre i tiden 1940 til 1945. De bliver jo stadigvæk mindet på smukkeste måde.

Men hvad med alle vore kammerater, der døde efter hjemkomsten i 1945 af den dødelige udsultning, der havde fundet sted i kz-lejrene, uanset om man var i Dachau, Neuengamme, Theresienstadt, Suttthof, Auschwitz og mange andre uhyggelige og nedbrydende steder.

Vore tab siden 1945 har været en frygtelig umenneskelig belastning for os andre endnu overlevende, der i masser af tilfælde har taget alvorlig skade for livet.

Vi bør derfor lægge os stærkt på sinde også at huske alle de kz-fanger, der altfor tidligt er gået bort efter hjemkomsten fra de odieuse og modbydelige tyske koncentrationslejre.

Jeg vil personlig aldrig kunne glemme, dengang jeg og mange andre blev dødelig udsultet og ødelagt, da man var i tyskernes vold.

Lad os derfor huske alle vore smertelige tab af kammerater og landsmænd, uanset om de døde direkte i kz-lejrene, eller i årene efter hjemkomsten i sommeren 1945.

Æret være alle kz-ofrenes uforglemmelige minde.

Med venlig hilsen, Deres ærbødige
Kurt Grün
tidl. kz-fange 1943-45

PS. En speciel, meget hjertelig hilsen til redaktøren af vort gode blad.

FRA TÆNKEBOKSEN

Barmhjertigheden ser til nøden, ikke til årsagen eller personer.

Gl. dansk ordsprog

At være barnløs har også sine fordele. Børn hører til de ting, som ikke er alt for ønskværdige, i særdeleshed nu om stunder, hvor det ville være vanskeligt at få skik på dem.

Montaigne 1533-92

GÆST NR» 100.000

Takket være et stort besøg i den forløbne tid af sommeren kunne frihedsmuseet allerede lørdag den 6. august 1977 byde årets gæst nr. 100.000 velkommen.

Vedkommende fik en fornem bog om Frihedsmuseet samt en stor buket blomster.

Museet forventer inde for årets resterende måneder som hidtil at modtage yderligere ca. 50.000 besøgende.

Desuden har frihedsmuseet's afdeling i Frøslev-lejren også haft stort besøg i sommer, og her har man allerede nu passeret de 38.000 besøgende.

A. Rousing

Aut. EL-installatør

Kobmagergade 10

7000 Fredericia

Telf. (05) 92 09 28

**DAELLS
VAREHUS**

Stormagasinet med de små priser

Foreningerne

REKREATIONSFONDEN

Fangesammenslutningen har som bekendt med støtte fra Bernadottefonden oprettet en rekreative fond. Alle tidligere fanger og modstandsfolk kan søge tilskud til rekreative ophold her i landet eller i udlandet, men kun til anerkendte rekreative steder, ikke til ferieophold. Der ydes højst 3/4 af udgiften, dok maksimalt 1500 kr. Visse steder yder amt og kommune tilskud til rekreative ophold. Også fortsættelsessygekassen »Danmark« yder tilskud. Ansøgningsskemaer fås i de enkelte foreninger eller direkte hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2000 København N (Det er ikke nogen betingelse, at man er medlem af en af Fangesammenslutningens foreninger, bare man kan dokumentere sit tilhørsforhold til modstandsbewægelsen eller sit fangenskab under besættelsen.)

I 1976 blev der ydet hjælp til 122 rekreative ophold. Heraf var 44 erklæret 100 pct. invalide i henhold til erstatningsloven, 48 var mellem 50 og 100 pct. og 30 var under 50 pct.

Af de 122 var 56 fra København 9 fra Sjælland, Lolland-Falster, 10 fra Fyn og 47 fra Jylland.

De havde følgende baggrund: Tidligere fanger i Neuengamme 18, i Dachau 4, i Sachsenhausen 3, i Buchenwald 11, i Theresienstadt 10 og i Stutthof 9. I havde siddet i tysk tugthus, 12 havde siddet i fængsel eller lejr i Danmark, 33 var langtidsillegale modstandsfolk, 8 havde været i allieret tjeneste og 13 var enker efter tidligere fanger eller modstandsfolk.

Følgende rekreative steder blev valgt: Bulgarien 6, Rumænien 45, DDR 34, Spanien (inkl. Tenerife) 19, Norge 1, Israel 5, Vesttyskland 2, Tjekkosllovakiet 1 og danske reureationssteder 9.

(Gestapofangen)

BERNADOTTEFONDEN

har bevilget 30.000 kr. til Nors Hovedgaard samt 25.000 kr. til hver af de to Bernadottegårde i henholdsvis Roskilde og Hadsund. I Nors skal pengene anvendes til udbygning af lokalerne og på Bernadottegårdene stilles beløbene til rådighed for de to plejehjems bestyrelser til anvendelse til gavn for hjemmènes beboere efter bestyrelsernes skøn. Man

vil desuden undersøge mulighederne for at lade et værelse på hver af de to plejehjem reservere som »aflastningsværelse« til brug for midlertidige ophold i særlige tilfælde. Når fonden til efteråret slutter sin virksomhed, vil restkapitalen blive overdraget til Fangesammenslutningens rekreative fond.

(Gestapofangen)

GESTAPOFANGERNE

BUSTUR TIL NORS HOVEDGAARD

Gestapofangernes Randers- og Århusafdelinger har været på udflugt til Nors Hovedgaard med stor tilslutning.

Starten gik lørdag d. 18. 6. fra rådhuset i Århus i strålende solskin og godt humør. I Randers blev anden del af bussen besat.

Vi gjorde ophold ved den gamle Borremose borgruin, hvor Ove Lembcke fortalte levende om kimbrenes tilflugtssted, og deltagerne besøgte området udgravninger, bl.a. den 70 m lange og 3 m brede oltidsvej.

Turen gik videre mod Løgstør med Verner Højgård Jensen fra Århusafdelingen som vejviser. Verner førte os til en nedkastningsplads i området ved Aggersund og fortalte interesserede deltagere om dens særlige mission under besættelsen. Et interessant spring på 2000 år. Christmas Møllers flugt til Sverige via kalkværket i Løgstør blev også berørt, ligeledes mange andre detaljer fra dengang. Derefter gik turen videre til Danmarks største vikingeborg Aggersborg, hvor Ove Lembcke fortalte om stedet og dets bygmestre.

Kl. 14 rullede bussen ind på Nors Hovedgaard, hvor mange af vore venner og kammerater fra egnen var mødt op for at være sammen med os resten af dagen.

I laden var bordene dækket smukt med kulørte duge, levende lys og blomster. Jo, vi var sandelig blevet ventet på med længsel.

Atter en gang formåede vore koner at udføre mirakler med den medbragte madkurv.

Efter det hyggelige måltid var der frit slag. De, der havde lyst, tog en tur med bussen til Vesterhavet ved Klitmøller og fik dér dyppet tærne i Vesterhavets kolde bølger. Andre tog sig en eftermiddagslur i hovedbygningens gode senge, atter andre fik strakt benene på en tur i omegnen, så alle mødte med god appetit til en fælles spisning kl. 19, hvor det gode humør igen slog ud i lys lue. De ca.

60 deltagere fik en uforglemmelig aften sammen med sang og dans.

Nors Hovedgaards bestyrelse og alle øvrige, der var med som hjælpere, skal hermed modtage Randers- og Århusafdelingernes tak for den gæstfrihed og hygge, der omgav os under opholdet.

T.J.

NEUENGAMME

General-forsamling

Den årlige generalforsamling afholdtes i lokalerne i Nyropsgade den 15. april. Formanden Holger Grome indledte med at mindes de af vore kammerater herhjemme og ude, der var gået bort i den forløbne periode. Det var desværre en lang række kammerater, som det vil være tungt ikke at skulle se mere.

Agner Vennike overrakte derefter to fornemme skjolde med foreningens bømærke og den røde trekant med D for Däne, det ene til foreningen og det andet til Nors Hovedgaard. Formanden takkede Vennike for den smukke gave.

Dirigenten Erik Beermann gav straks ordet til formandens beretning.

Det var en fyldig og omfattende beretning, formanden aflagde. Man havde i den forløbne periode holdt fire hovedbestyrelsesmøder.

Han omtalte den lange række arrangementer i årets løb. Da de alle tidligere har været udførlig omtalt i Pigtraad, henviser vi til disse referater.

Holger Grome omtalte også rekreative fonden, hvor der var bevilget 122 rejser i 1976 og indtil nu i år 51 plus fem, der var under behandling. Bevillingerne havde været pænt fordelt over hele landet.

Han sluttede sin beretning med at opfordre til sammenhold i foreningen.

Axel Lauritzen foreslog, at foreningen skulle vedtage en resolution vedr. borgerrettighedsforkæmperne i Sovjetunionen. Jakob Jensen foreslog, at bestyrelsen drøftede sagen.

KONTINGENT

Vor nye kasserer er: Ib Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre. Tlf. (01)75.58.03.

Vi ønsker Ib velkommen til den nye post. Vi beder om hurtig indbetaling af kontingentet.

BESTYRELSEN

Internationalt stævne

Eksekutivbureau-møde i den internationale Neuengammesammenslutning

Deltagerne i det internationale Neuengammemøde i Moskva fotograferet på Den røde Plads sammen med tidligere russiske Neuengamme-fanger, der var rejst til Moskva fra alle dele af Sovjetunionen for at deltage i mødet. Som nr. 9 fra venstre ses Holger Grome og som nr. 12 fra højre N.O. Køster.

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme deltog i dagene 16. juni til den 19. juni i Amicale Internationale de Neuengamme's eksekutivbureau-møde i Moskva. Mødet blev afholdt som den sovjetiske komité for krigsveteraners gæster.

9 NATIONER VAR MED

I mødet deltog repræsentanter fra ni nationer: Belgien, Frankrig, Polen, Sovjetunionen, Tjekoslovakiet, DDR og Vesttyskland, Ungarn og Danmark. De

danske deltagere var foreningens formand Holger Grome, der også er vicepræsident i A.I.N., samt foreningens sekretær Niels Otto Køster.

HENVENDELSE TIL SENATET I HAMBORG

På mødet vedtog man at rette en henvendelse til senatet i Hamborg om opførelse af en museumsbygning ved mindeparken i Neuengamme. Man har i sin tid fra tysk side fået tilsagn om opførelse af en sådan bygning, hvor der skulle vises dokumentarisk materiale fra den tidligere koncentrationslejrshistorie.

ADVARSEL MOD NYNAZISME

Eksekutivbureau-mødet vedtog ligeledes en resolution mod den stigende aktivitet af tidligere SS-folk i Vesteuropa og de nyfascistiske bevægelser i Frankrig, Italien, Vesttyskland m.m. Man opfordrede medlemmerne i A.I.N. til at virke blandt ungdommen for at oplyse denne om nazismens sande ansigt og faren ved nynazismen. Mødet besluttede at afholde generalforsamling i A.I.N. i Berlin i april 1978.

MANGE VAR REJST LANGT FOR AT VÆRE MED

I mødet deltog et stort antal sovjetiske ex-fanger fra Neuengamme, der var rejst til Moskva fra alle dele af Sovjetunionen. Det var en stor oplevelse at træffe disse kammerater.

De udenlandske deltagere i A.I.N.s eksekutivbureau-møde blev alle dekoreret med den sovjetiske medalje for kampen mod fascismen.

N. O. Køster

9491 PANDRUP
Telefon (08) 24 74 77
Reg. nr. 50.338

MÆRSK

PILGRIMSFÆRDEN TIL LEJRENE VED EMS-KANAL OG NEUENGAMME

Denne færd vil blive gennemført i dagene lørdag den 10. september og søndag den 11. september 1977.

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme har i år fået nye kontakter med Komitee der Moorsoldaten, der repræsenterer de tidligere tyske politiske fanger fra koncentrationslejrene i Emsland. Vi kan således forvente, at en række tyske kammerater vil slutte op om vore mindehøjtideligheder i år.

Turen vil blive gennemført, som det

nu er tradition. Der køres i personbiler fra København og Jylland. Kammerater, der ikke har egen vogn, vil blive fordelt på ledige pladser i bilerne. Man betaler så sin andel af eventuelle færgeudgifter samt omkostningerne til benzin og olie. Hotel og forplejning for egen regning.

Tilmelding til: **Mogens Pedersen, Skallerupvej 20, 4760 Vordingborg Tlf. (03) 78.12.04.**

Vi opfordrer vore medlemmer og pårørende til at slutte op om denne pilgrimsfærd!

Bestyrelsen

Theresienstadtforeningen

Det gamle ordsprog »Bedre sent end aldrig« kan med rette bruges om Theresienstadtforeningen. For rigtignok blev Theresienstadtforeningen stiftet kort efter hjemkomsten på Hotel Phönix i Bredgade, hvor mange kammerater var mødt op, men foreningen fik dog en krank skæbne, da interessen ret hurtigt aftog, og foreningen afgik efter nogen tid en ubemærket død. Dog skal det retfærdigvis tilføjes, at et enkelt ting vedblev man at holde i hævd, nemlig mindehøjtideligheden for vore døde i Theresienstadt - ved mindestenen på Mosaik Vestre Kirdegård.

Og man kaldte og kalder aldrig forgæves - det være sig »vore faste medvirkende«, overrabbiner Bent Melchior og kantor E. Fried, den sidstnævnte en medfange, deporteret til Theresienstadt fra Tjekoslovakiet - og en repræsentant for »Sammenslutningen« til denne højtidelighed. Og jeg benytter denne lejlighed til at udtrykke vor hjertelige tak.

Som følge af foreningens ophør gled kontakten mellem foreningen og kammeraterne ud og nødvendige meddelelser i dette tidsrum blev ikke videregivet, bl.a. om lovgivningen vedrørende erstatningerne til fhv. gestapofanger.

Foreningen vedblev dog i alle år at være repræsenteret i »Sammenslutningen«. Forskellige kammerater fik dog gennem andre kilder meddelelse om denne lovgivning og henvendte sig bl.a. til kontorchef Dige i Frihedsfonden, som hjalp dem med at søge erstatning.

Således gled årene af sted indtil vinteren 1975. På grund af dødsfald var foreningen et stykke tid ikke repræsenteret i »Sammenslutningen«.

Da tog S. Julsgård Larsen initiativet og sendte et indlæg til »Jødisk Oriente-

ring« - et månedsblad, som de fleste kammerater får tilsendt - hvor han efterlyste en genoprettelse af Theresienstadtforeningen.

Sideløbende med dette blev undertegnede opfordret til at starte en klub eller forening.

Et tre-mands-råd blev stiftet, og der blev straks indrykket en meddelelse i »JO«, at man stod til rådighed med informationer, bl.a. også retten til erstatning til syge, fhv. lidelsesfæller i Theresienstadt.

Efter et stykke tid syntes det dog mere hensigtsmæssigt at få stiftet en forening med alt det, den indebærer. Og det skete i februar 1975, hvor vi samlede kammeraterne til en stiftende generalforsamling. En bestyrelse blev valgt, og den sidder nu på tredje år efter valg.

Foruden de på bagsiden af »Gestapofangen« og »Pigtraad« nævnte bestyrelsesmedlemmer, sidder desuden Kurt Hartogsohn, Johan Grün og Poul Brandt med poster uden portefølje, men ikke mindre betydningsfuldt, og de fortjener derfor at blive nævnt.

Vi prøver stadig væk med indlæg i »JO« at få vore kammerater aktiveret, og vi håber, at det efterhånden helt vil lykkes for os, således at ingen skal føle sig negligeret i nogen retning.

Foreningen har fået kontakt med andre Theresienstadtsforeninger rundt om i verden - især skal nævnes kibbutz Chajlm Ichud i Israel, som blev grundlagt af fhv. Theresienstadt-deporterede.

De har bygget en mindehal, de kalder Beith-Theresienstadt - en cirkelrund bygning, hvis gulv gengiver Theresienstadts længde- og tværgrader i farvet mosaik. Man kan få brevkort med dette

motiv. Desuden har de oprettet et arkiv, hvor samtlige navne, deporteret til Theresienstadt, er bevarede.

Vi afholder en årlig chanukafest, hvor alle i »Sammenslutningen« er velkomne.

Ved sidste generalforsamling efterlystes flere arrangementer, og vi nedsatte derfor et udvalg, der i løbet af sommeren skulle lægge hovedet i blød og fremkomme med nye ideer til glæde for kammeraterne og foreningens tarv.

Cilla Cohn

Chanuka betyder indvielse

Da jeg ikke ved, hvad ordet Chanuka dækker, har jeg slået op i en række opslagsbøger, men da ingen af dem gav svar, har jeg spurgt Cilla Cohn.

Hendes svar lyder sådan:

Ordet Chanuka er hebræisk og betyder indvielse. Chanukafesten fejres i 8 dage i december måned til minde om, at templet i Jerusalem blev rensat og genindviet efter at en assyriske konge var blevet besejret år. ca. 330 før den alm. tidsregning.

Han indtog Judæa og indførte hellenismen, forbød den jødiske religion og satte Zeusstatuer ind i templet og på alle åbne pladser.

Men en judæisk præstefamilie i en lille by nær Jerusalem gik en dag ud og ødelagde alle statuer - og dermed begyndte oprøret mod det hellenistiske styre.

Judæa sejrede, og man rensede templet for Zeusstatuerne og andre guder og tændte lys, der brændte i 8 dage.

Denne sejr mindes som chanukafesten af jøder verden over.

Og Cilla Cohn tilføjer: Hvis Judæa havde tabt dengang, og jødedommen udryddet, så var hverken kristendommen eller muhammedanismen kommet til verden - og verdensbilledet havde været et helt andet.

Kammeraternes Hjælpesfond

er raske kammeralers hilsen
til de syge

FRA PÅLIDELIG KILDE

Terkel M. Terkelsen kaster nyt lys over flere spændende begivenheder.

På 182 sider har redaktør Terkel M. Terkelsen skrevet sin erindringsbog. Den er kommet på Gyldendal. Den er en overordentlig interessant bog, men forfatteren har jo også gennem sit arbejde været de allerstørste begivenheder på allernærmeste hold gennem en menne-skealder: Læreår som journalist i Esbjerg, en virketid ved Jyllandsposten og senere ved Dagens Nyheder (Nationaltidende), årene som Berlingske Tidendes korrespondent i London og sidst de 25 år som chefredaktør ved Berlingske Tidende. »Skulle jeg være begyndt forfra, ville valget blive uændret,« siger han selv.

Han udtrykker flere gange stor beundring for Nic. Blædels evner til at se tingene og til at gøre rede for klartskuende synspunkter.

Den danske forsigtighed overfor det nye nazistiske Tyskland gjorde ham i London til den tavse korrespondent, og med den 9. april var han arbejdsløs. En flok danske journalister gjorde hver på sin måde et stort arbejde for at stive Danmarks anseelse af efter begivenhederne den 9. april 1940. Han nævner en række eksempler på engelsk hjælpsomhed, der var med til at gøre ham forelsket i England og det engelske folk.

Det er hans opfattelse, at en række initiativer sammen med Det danske Råds arbejde var med til at gøre Danmark til allieret nation af gavn, selv om landet jo ikke var det af navn. Der ligger da en vis stolthed i linjer som disse: »Vi havde en modstandsbevægelse, der i de seneste krigsår kunne tjene som et mønster for andre besatte lande. Vi havde også - hvad man ikke dengang kunne afsløre - et militært efterretningsvæsen, der ikke er overgået i noget besat land. Vi fik faldskærmsfolk, der ved personligt mod - og måske navnlig ved deres indsats - var fuldt på højde med, hvad andre lande kunne fremvise.«

Kapitlet om Christmas Møller i London læses med særlig interesse. Man får at vide, at Christmas var den skuffede patriot. Vi får også at vide, at han var en mand, der ikke tålte folk ved sin side, der ikke var enig med ham, og at han var en meget ærgerrig og forfængelig mand.

Man får også at vide, at han ønskede at være den bedst informerede, men at det ikke lykkedes, da man efterhånden var klar over, at Christmas ikke kunne holde tæt.

Forholdet til Kaufmann var ikke godt, idet Kaufmanns synspunkt var det, at Christmas ikke måtte tale på alle danskes vegne uden for Danmark. Det ville Christmas gerne, men Kaufmann holdt på, at det, der skulle siges fra danske i USA, skulle han nok forme og sige.

På eet punkt yder Terkelsen dog Christmas den fulde anerkendelse, nemlig ved, at Christmas indlagde sig uødelig fortjeneste ved at genoprette tillidsforholdet mellem Danmark og Norge. »Alene det var hans Londonrejse værd.«

Den lille fredskonference, der i 1946 især drejede sig om Finland, omtales ret udførligt. »For at understrege det kontinuerlige i sovjetisk udenrigspolitik uden hensyn til, hvad udenrigsministeren hedder.«

I skildringen af debatten om »Aldrig mere en 9. april« får vi at vide, at de politiske skillelinjer aldrig har optaget ham særlig meget.

Om fremtidsudsigterne til positive forhandlinger med russerne gør han Churchills ord til sine: »Jeg er overbevist om, at der er intet, de (russerne) respekterer så meget som styrke, og der er intet, de har mindre respekt for end svaghed, navnlig militær svaghed.« Han tilføjer, at et land ikke er sikret fred, fordi det er fredeligt.

Terkelsen kalder det amerikanske indgreb i Vietnam katastrofalt. I næstsidste kapitel beretter han om rejsen til Sovjet sammen med stats- og udenrigsminister H. C. Hansen. Han oplevede her H.C. som en statsmand af karat, smidig i forhandlingerne, men fast i principperne og dertil besjælet af et humør, der lettede de svære passager under møderne med de russiske spidser. »H. C. Hansen lærte hurtigt den russiske forhandlingstaktik. Når russerne

Irma

slog i bordet, plantede H. C. Hansen også knoerne i bordpladen i Kreml.»

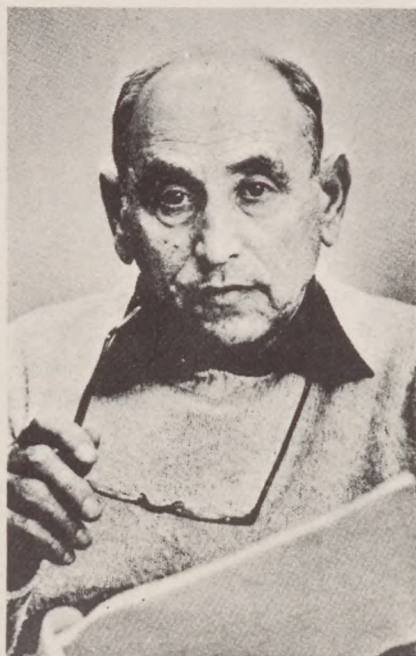
Af navneregistret sidst i bogen fremgår det, at Christmas er den person, der hyppigst er nævnet. Skulle man udtrykke et ønske for bogen, kunne det blive et ønske om, at Terkelsen havde givet en personlig karakteristik af flere end de allerede nævnte.

Det er meget tiltalende, at forfatteren ikke samler glorie om sin egen person. Når han alligevel får fortalt en hel del om væsentlige begivenheder, hvor han har spillet en fremtrædende rolle, sker det på en stilfærdig måde.

Johs. Fosmark

Terkel M. Terkelsen: »Fra pålidelig kilde - Kapitler fra et bevæget journalistliv«. 182 sider. Gyldendal.

DOKUMENTARISK BERETNING OM EICHMANN-DRAMAET

Isser Harel.

Det vakte verdenssensation, da Israels premierminister David Ben-Gurion 23. maj 1960 kunne meddele, at Adolf Eichmann - manden, der organiserede de nazistiske folkedrag - var fundet af israelske agenter i Argentina, bragt ud af landet og nu befandt sig i et israelsk fængsel.

Bag denne opsigtsvækkende meddelelse lå en kæmpeindsats, udført af det israelske efterretningsvæsen, som

gennem år havde arbejdet på at opspore, identificere og pågribe den mand i verden, der havde flest jødernes liv på sin samvittighed.

Mange er de beretninger, der siden er skrevet om jagten på og anholdelsen af Adolf Eichmann, men ikke alle har været lige korrekte. Først nu foreligger en samlet autentisk skildring af meneskejagten, fortalt af cehfen bag operationen, Isser Harel, født i Rusland i 1912, men han måtte sammen med sine forældre under revolutionen flygte til Letland og derfra til det daværende Palæstina.

Han blev i 1952/53 chef for det israelske efterretningsvæsen, og det var, mens han beklædte denne post, at han fik overdraget det spændende arbejde at bringe Eichmann ud af Argentina, hvor han skjulte sig, og bringe ham for domstolene i Israel.

Bogen er overordentlig saglig, men den er mere spændende end den mest raffineret skrevne kriminalroman, måske netop fordi alle dens enkeltheder er gennemkontrolleret på kryds og tværs.

F-k

Isser Harel: »Huset i Garibaldi Street«. På dansk ved Mogens Boisen. 243 sider. Ib. kr. 64,50.

TOLSTRUP OM KAMP OG SEJR

Nedkastningschefen Jens Toldstrup.

Nedkastningschefen for hele Jylland, Jens Toldstrup, har sat sig hen og fortalt sin søn, hvad der skete fra 9. april 1940 til befrielsen - og slutter i Ryvangen.

Med Svend som midtpunkt får læseren hele besættelsestidens forløb. Det begynder med en skildring af hjemmet i Haderslev, hvor indtægterne er små og børnene mange, men arbejdsomme og sparsommelige. Da faderen er hovedpersonen i en sabotage, sendes han til tysk koncentrationslejr - men han kom ikke hjem.

Skildringen af det sammenhold, der opstod i det lille hjem, da moderen var ene med børnene, er gribende.

Svends virksomhed inddrages af tyskerne til reparationsværksted for tyskerne. Den skal derfor ødelægges ved sabotage, og Svend bliver betroet at være med. Sabotagen lykkes, og Svend eftersøges derefter af Gestapo. Han undslipper og bliver nu optaget i en sabotagelejr, hvor en flok unge optrænes. Svend bliver betroet mange opgaver, og skildringen er ligefrem spændende.

Jeg har flere gange fået opfordringer til i Pigtraad at nedskrive, hvad forældre og bedsteforældre bør fortælle børn og børnebørn.

Her har vi en bog, der på godt bramfrit dansk fortæller og fortæller sandfærdigt og godt. Brug den. Man kunne f.eks. læse et kapitel op ad gangen. Børn i 10-12 års alderen vil sluge den, for den er handlingsmættet.

Johannes Fosmark

Jens Toldstrup: Kamp og sejr. Forord af dr. phil. Jørgen Hæstrup. 172 sider. Gyldendal.

Indbydelse til Englands-rejse

Frihedskampens Veteraner indbyder til et besøg i England med afrejse fra Esbjerg 25/9 kl. 17.30 og hjemkomst 1/10 kl. 12.30. Sejladsen foregår med Winston Churchill.

Der bliver samvær med Reginald Spink, der beretter om SOE's samarbejde med Danmark. Der spises frokost i The Royal Force Club på Picadilly. Man kan samles såvel dag som aften i Special Forces Club, Herbert Crescent, Knightbridge. Der bliver frokost i the Buffs nu nedlagte kaserne.

Deltagerprisen er 1025 kr. pr. pers. Der er tillæg for enkelt kahyt og enkeltværelse.

Nærmere oplysninger kan fås hos Frank Zorn, der er rejseleder. Hans adresse er: Schweizerdalsvej 85, 2610 Rødovre, tlf. (01) 70 04 02.

46.000 besøgte Frøslevlejrens museum

Af redaktør C. Larsen-Ledet, Aabenraa

- Jeg har ikke alene mødt tidligere Fårhusfanger, der i sin tid sad her i lejren, da jeg var fængselsbetjent i lejren, men jeg har mødt tidligere tyske fangevogtere i Frøslevlejren, der var her i den tid, jeg selv sad som fange i Frøslevlejren, nu mens jeg har været museumsbetjent her i Frøslevlejrens museum, fortæller Hans Bruun, så det er vidt forskellige mennesker, der kommer her sammen med de titusinder af skolebørn, tidligere modstandsfolk og andre interesserede, der hvert år aflægger et besøg i Frøslevlejrens museum.

46000 var der i 1976, og vi kommer formentlig op på et lignende antal i år, siger Hans Bruun, selv om tallet langt overstiger de forventninger, vi gjorde os fra starten. Man kan vel i og for sig sige, at det er forbavsende, at interessen er så stor, nu godt 30 år efter besættelsens ophør.

Beslutningen om at oprette Frøslevlejrens museum blev truffet den 5. maj 1965 på tyveårsdagen for Danmarks befrielse, da flere hundrede tidligere frøslevfanger mødtes til stævne i lejren. Man ønskede at skabe et værdigt minde om den lejr, der ved Danmarks sydgrænse havde huset henved 13.000 danske modstandsfolk fra august 1944 til maj 1945.

Man fik sikret hovedvagtårnet og fangebarakken H 4 til museet, og de nødvendige midler til etableringen blev skaffet til veje fra tidligere Frøslev-

fanger og kredse, der stod frihedskampen nær.

I august 1969, 25 år efter at lejren blev taget i brug, fandt indvielsen af museet sted, idet generalmajor P. M. Digmann, der i sin tid var dansk lejrchef og Frøslevlejrens tillidsmand, overdrog Frøslevlejrens museum til den danske stat ved Nationalmuseet, og det drives nu som en afdeling af museet for Danmarks frihedskamp 1940-45.

Siden 1945 er nogle af lejrens baraker brændt eller nedrevet, og andre vil formentlig forsvinde med tiden, men efterhånden som det sker, vil hustomterne blive tilplantet således, at området får karakter af en mindepark, der viser Frøslevlejrens indretning og omfang.

I selve museet i det tidligere hovedvagtårn er der med tiden blevet samlet mange ting, der kan give de mange besøgende et lille indblik i, hvad Frøslevfangerne fik tiden til at gå med under de noget usikre forhold, de levede under. Tyskerne havde ved Frøslevlejrens oprettelse lovet, at ingen danskere skulle blive ført til de tyske koncen-

trationslejre, men også det løfte blev brudt at tyskerne, så med visse mellemrum afgik der alligevel transporter sydpå, de første allerede i måneden efter at lejren var taget i brug, og med den sidste transport sydpå i februar 1945 blev det til godt 1600 - og en meget stor part af disse vendte ikke mere tilbage til Danmark, fordi opholdet i de tyske lejre var langt dårligere end i Frøslevlejren.

Man må vel egentlig sige, at Hans Bruun er den rette mand som museums-kustode i Frøslevlejrens museum, for han har selv prøvet ikke alene at sidde i Frøslevlejren men også i tyske koncentrationslejre, og tilmed har han været fængselsbetjent bl. a. i Fårhuslejren, så han må siges at have et førstehåndskendskab til forholdene.

At Hans Bruun kom i Frøslevlejren skyldtes, at han var menig soldat, da den danske hær blev interneret den 29. august 1943. Han forsøgte først sammen med et par andre at flygte til Sverige fra Holbæk, men blev fanget. Efter et par måneders forløb slap han dog ud igen og vendte hjem til Lustrup ved Ribe. Her havde tyskerne overtaget gårdens stalde og lader, mens hans mor havde fået lov at beholde noget af stuehuset. En af hans brødre var allerede på det tidspunkt aktiv i modstandsbevægelsen i Ribe, og det var derfor naturligt, at Hans Bruun også kom med i en gruppe, som han selv fik stablet på benene.

På forskellig vis var gruppen aktiv, men den 2. juni 1944 blev gruppen taget, efter at en mand var blevet taget af tyskerne i København. Der blev givet telefonbesked til et medlem af gruppen, men telefonbeskeden blev hørt af en telefondame, der havde kontakt med Max Pelving, og da manden i Ribe havde en række navne i en lommebog, tog det ikke lang tid, før 12 mand var blevet anholdt, deriblandt Hans Bruun.

(Fortsættes)

HOKI

KØBMØND

OG SUPERETTER

TRICA SUPERMARKEDER

OVERALT I
DANMARK

ADRESSE- LISTE:

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12
 Næstfmd.: H. Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup (01) 50 33 86
 Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj (01) 74 26 35
 Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17
 Bestyrelse: H. Davidsen, Rasmus Bonde Larsen, Frode Toft, Arnold Jensen, S. Julsgaard Larsen, Axel Lauritzen, Lillian Olsen, E. Beermann og Cilla Cohn.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd. S. Julsgaard Larsen, Boeslundvej 1, 2700 Brønshøj (01) 71 72 72
 Sekr.: H. Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup (01) HE 1891.
 Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø (01) ØB 6572u
 Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95
 Aalborg: G. Hansen, Sønderbro 15, 9000 Aalborg (08) 12 73 63

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K (01) 14 04 31
 Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj (01) 74 26 35
 Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV (01) 10 72 60, giro 58 718.
 Sekr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse (01) Fasan 608.
 Best.medl.: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jolby, 7950 Erslev, Mors. (07) 74 16 64

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brodregade 19, Randers (06) 42 51 30
 Næstfmd.: Borge Jensen, Vangeledet 76, 2830 Virum (02) 85 00 35
 Kass.: Henry Clausen, Strandagergård, Kulhus, 3630 Jægerspris (03) 33 01 91
 Århus-afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V (06) 15 06 46

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V (06) 16 50 80
 Randers afd.: O. Lembcke, Brodregade 19, 8900 Randers (06) 42 51 30
 Sjællands afd.: Solveig Skjøtt, Ibstrupvej 25, 2820 Gentofte (01) 65 71 87
 Kass.: Heinrich Winter, Slotsherrensvej 53, 2720 Vanløse. Giro 6 48 27 40

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12
 Næstfmd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V (06) 16 63 18
 Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V (06) 16 98 12
 Kbhv. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91
 Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde (02) 94 99 04
 Esbjerg afd.: H. Thomassen, Torvegade 159, 6700 Esbjerg (05) 12 87 83
 Odense afd.: Øster Stationsvej 21, Odense 5000 C.
 Fmd.: Richard Andersen.
 Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10 - 12 og fra kl. 16 - 18. Tlf. 13 88 45, herudover vil kontorets leder Chr. Hansen kunne træffes på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, 5892 Gudbjerg, Sydbyn (09) 25 18 29.

Nordsj. afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv (03) 18 30 46
 Aalborg afd.: Johs. Poulsen, Lektorvej 31, 9000 Aalborg (08) 14 30 87

Århus afd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V (06) 16 63 18
 Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent tirsdage og torsdage 14-17.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup (01) 50 33 86
 Næstfmd.: Mogens Petersen, Skallerupvej 20, 4760 Vordingborg (03) 78 12 04
 Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2. tv, 2650 Hvidovre (01) 75 58 03.
 Sekr.: Niels Otto Köster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV (01) 17 24 97.
 Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted (07) 98 11 95

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S (01) 55 34 99

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N (01) 35 50 12

Sekr.: Rasmus Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde (02) 94 99 04
 Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergervej 32, 5000 Odense.
 Esbjerg: Peder Holm, Gefionsalle 4, 6700 Esbjerg (05) 13 02 67
 Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Vollsmose (09) 14 34 15

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd (02) 98 11 77
 Kass. og sekr.: Einer Berthelsen, Guldborgvej 2, 2000 København F (01) FA 8803

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Cilla Cohn, Rosenborggade 2, 1130 Kbh. K (01) 13 15 75
 Næstfmd.: Max Gritzman, Nr. Søgade 49, 1370 Kbh. K (01) 14 57 37
 Næstfmd. og kass.: S. Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV (01) 67 05 76.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk (07) 19 14 92
 Sekr.: Chr. Brønnum, Finlandsvej 15, 9800 Hjørring (08) 92 49 81
 Kass.: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700 Horsens (05) 62 60 00

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:
 Fmd.: Rasmus Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde (02) 94 99 04
 Næstfmd. og sekr.: Kai Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde. (02) 94 44 92
 Leder af social afd.: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67
 Medhjælper i social afd.: Lillian Olsen, Tranehavevej 2, 2450 København SV (01) 21 00 85
 Kass.: Anders Mogensen, Valbygårdsvej 75, 2500 Valby (01) 17 59 12